

Адреса матеріалу: [//yur-gazeta.com/publications/practice/mediatsiya/mediaciya-v-roboti-yurista.html](https://yur-gazeta.com/publications/practice/mediatsiya/mediaciya-v-roboti-yurista.html)

МЕДІАЦІЯ, СЕРЕДА, 23 ВЕРЕСНЯ 2020 Р., 10:39

Медіація в роботі юриста

Поєднання зусиль та навичок юриста та медіатора приносить суттєво більший результат для успішного вирішення спорів

Історично склалося так, що саме юристи є тими спеціалістами, до яких у першу чергу звертається клієнт, який має спір. Клієнт зазвичай шукає поради щодо оптимального шляху розв'язання спору, а також має потребу в розумінні того, якого результату можна очікувати та коли.

Наразі основним способом вирішення спорів та конфліктів в Україні є звернення до суду. Однак такий спосіб має певні особливості — він займає багато часу, і його важко спрогнозувати за результатом, строками та коштами. Тому, почавши судовий спір, і клієнт, і юрист можуть зіткнутися з деякими ризиками. Наприклад, якщо судовий розгляд триває довго, його результат з часом може перестати бути актуальним для клієнта, котрий може втратити мотивацію підтримувати розгляд психологічно чи економічно.

Крім того, враховуючи, що судовий розгляд — це боротьба між сторонами, його результат завжди невідомий. Якщо він завершиться негативно для клієнта, той може асоціювати невдачу з роботою юриста. Це може негативно впливати на відносини юрист-клієнт, не допомагаючи вирішити саму проблему. Та навіть якщо в судовому процесі отриманий позитивний результат, але рішення важко чи неможливо виконати, клієнт може вважати, що юридичні процедури — це марне витрачання часу та коштів. І це в цілому погіршує сприйняття юридичної професії як такої.

Медіація: вплив на відносини юрист-клієнт

У Сполучених Штатах Америки більшість справ приходять в медіацію через адвокатів. За статистикою, більше 80% справ направляються до медіаторів. Зважаючи, що медіація загалом має досить високий рейтинг успішності, вона є обґрунтовано доцільною альтернативою судовому розгляду. До того ж, її запровадження дозволяє розвантажити суди та підвищити повагу до суддів та юристів.

Медіація має певні особливості та часто дає змогу розв'язати спір швидше та конфіденційно. Рішення в процесі приймаються сторонами, не лише виходячи з юридичних прав, а й враховуючи інші інтереси, такі як репутація, майбутні відносини, наявність чи відсутність необхідних ресурсів тощо.

У контексті відносин юрист-клієнт застосування медіації дозволяє клієнту відчувати, що юрист піклується про клієнта і здатний пропонувати оптимальні шляхи виходу з ситуацій. При цьому медіатор допомагає юристу і сторонам опрацювати складні емоційні моменти, питання вибачення та відносин. Навіть якщо на певному етапі медіація не

привела до домовленості, медіатор допомагає сторонам усвідомити причини такого результату, щоб сторони не пояснювали це слабкістю своєї позиції чи невдалою роботою юриста.

Як юристу визначити доцільність медіації

Пропозиція та застосування медіації потребує розуміння того, що це за процес, чим він відрізняється від інших способів розв'язання спорів, як відбувається, як розмежовуються ролі медіатора і юриста. Також юристу доцільно вміти розпізнати, який спір є перспективним для медіації.

Загалом майже всі спори можуть бути вирішені в медіації. Якихось обмежень не існує. Але для орієнтиру можна взяти такі критерії для визначення медіабельності спорів:

Зацікавленість у відносинах з іншою стороною

Спори зазвичай виникають там, де між людьми існували відносини. Коли виникає спір, клієнт може постати перед непростим вибором: опустити руки, зважаючи на негативний вплив на відносини з іншою стороною, або ж піти до суду з ризиком ці відносини втратити. Медіація доцільна у таких спорах, бо вона націлена на пошук рішень, прийнятних для всіх сторін, а не тих, де рішення досягається лише за рахунок поступок іншої сторони.

Прикладами, де доцільно застосовувати медіацію, є спори, де для сторін відносини є важливим елементом успіху, коли вони разом працюють над проектом (наприклад, по розробці програмного забезпечення, будівельним тощо), і застосування судових процедур ставить під ризик досягнення спільної цілі.

Невизначеність результату через недоліки документів чи суперечливу практику

У деяких ситуаціях, починаючи відносини, сторони підписують формальні юридичні документи, бо покладаються на порозуміння з іншою стороною. Згодом сторони можуть неоднаково трактувати підписані умови. Крім того, нерідко формальні документи мають суперечливі та неоднозначні формулювання. Якщо конфлікт виникає в такій ситуації, клієнт може не мати достатнього переконання, що судовий розгляд буде для нього результативним. При цьому він може мати вагоме моральне право на вирішення ситуації через наявні домовленості, відносини між сторонами або інші причини.

Іншим прикладом, коли варто розглянути медіацію, є неоднозначність судової практики. В такому випадку навіть більш-менш передбачити результат судового розгляду неможливо. Медіація ж вдало працює з такими ситуаціями, оскільки медіатор опрацьовує не лише юридичні аргументи, але й історію відносин та їх моральний бік, а також допомагає сторонам збалансувати сили в переговорному процесі.

Недостатність часу чи коштів на судове вирішення спору

Інколи судове вирішення спору з точки зору часу та коштів може бути недоцільним для однієї чи всіх сторін. Наприклад, коли мова йде про спори у сфері інтелектуальної власності, де часто-густо економічно прибуткове життя об'єкту інтелектуальної розробки є коротшим за судовий розгляд. Або ж коли сторона не має в розпорядженні достатніх коштів, щоб обслуговувати тривалий судовий процес. Тривалість та вартість медіації, звісно, залежить від конкретних обставин спору, але в будь-якому разі мова йде про менші строки та вартість.

Необхідність враховувати інші інтереси, які не можуть бути враховані в судовому процесі

При судовому вирішенні спору коло варіантів для розв'язання конкретної ситуації звужується, оскільки суддя враховує лише ті обставини, які мають юридичне значення. Тобто суддя може задовольнити лише те, на що сторона має право. Медіатор та юрист, працюючи зі сторонами в медіації, якомога повніше досліджують інтереси сторін для напрацювання різних варіантів вирішення проблеми. Ці варіанти можуть бути іншими, ніж варіанти вирішення за законом, і можуть враховувати економічні та інші реалії сторін. Це потрібно і для того, щоб рішення не «зламалися» з часом та виконувалися сторонами добровільно.

Потреба в конфіденційності

Спори як такі не є негативним явищем, та коли сторони ведуть боротьбу одна з одною, виникають небажані репутаційні ризики. Боротьба зазвичай не обмежується лише судовими провадженнями, а охоплює й поширення негативної інформації, яка послаблює сторони.

Крім того, якщо сторони ведуть судове протистояння, вони навряд чи будуть обґрунтовувати свої вимоги чи захист чутливою до розкриття інформацією. В результаті можливість сторони обґрунтовано вимагати чи захищатися може бути обмежена.

Медіація доцільна в тих випадках, коли спір може нанести репутаційну шкоду стороні, або коли доведення юридичної позиції в суді пов'язане з необхідністю розкриття секретної інформації.

Ключові відмінності роботи юриста в медіації від суду

Якщо спір відповідає наведеним вище критеріям медіабельності, які ключові аспекти співпраці юриста, клієнта та медіатора слід розуміти, направляючи спір на медіацію?

Юридичний радник, а не захисник

Модель роботи адвоката в суді та медіації суттєво відрізняється, що потребує відповідного налаштування і зміни поведінки. Суд — процес, орієнтований на змагання з опонентом через позиції, де адвокат виконує роль захисника клієнта. Медіація — процес, орієнтований на спільну роботу для вирішення проблеми, де адвокат є професійним радником клієнта. Зміщуючи фокус зі змагальності з опонентом, адвокат допомагає клієнту зорієнтуватися і направити свої ресурси (час, увагу та гроші) на вирішення проблеми, допомагає ідентифікувати важливе для подолання конфлікту.

Клієнт — учасник, котрий приймає рішення, а не підзахисний

У медіації змінюється модель поведінки не тільки адвоката, але й клієнта, який з підопічного свого захисника стає учасником вирішення проблеми. Отже, уповноважені особи компаній або фізичні особи-учасники конфлікту беруть участь у вирішенні питань і є відповідальними за це. Звісно, в цьому процесі їм може знадобитися професійна думка юридичного радника або іншого консультанта, але чим закінчиться спір, визначає саме сторона, а не її консультанти.

Увага не на змагальність, а на вивчення мотивації клієнта

Часто в процесі медіації сторони, дублюючи судову стратегію, намагаються переконати медіатора у своїй правоті або навести докази неправоти іншої сторони. Така модель не працює у медіації, і медіатор не обирає одну сторону, а працює на всіх учасників конфліктної ситуації, які звернулися за медіацією. Цінність медіатора, який не представляє жодну зі сторін конфлікту, саме в неупередженості та віддаленості від проблеми. Таке дистанціювання дає можливість ставити питання, які допоможуть сторонам розширити бачення ситуації і знайти креативні варіанти її вирішення.

Основна мета у медіації — зрозуміти. Тож увага юриста і клієнта направляється на дослідження інтересів як власних, так і іншої сторони, що зумовили вимоги, та на знаходження шляхів отримання потрібного.

Крок за кроком: взаємодія медіатора та юриста

Як судовий процес має певні стадії та завдання на кожній з них, так і процес медіації має свої етапи, кожний з яких має відповідну мету. Для успішного результату адвокат має бути обізнаний, як рухається процес медіації, і розумітися на завданнях кожного з етапів. Це дозволить максимально скористатися перевагами цього процесу і суттєво підвищити вірогідність досягнення згоди сторонами.

Зазвичай медіація складається з підготовчого і переговорного етапів, що закінчуються фіксацією домовленостей. Участь юриста можлива на кожному зазначеному етапі, а також після закінчення медіації, якщо сторони погодилися інтегрувати домовленості в угоду, що матимуть юридичну силу.

Припустимо, медіатора вже обрано, угоду про послугу медіації підписано, правила конфіденційності почали діяти. Як же відбувається представництво юристом інтересів клієнта у медіації?

Допомога в обрахунку можливих судових витрат

Механізм обрахунку судового розгляду використовується для розуміння витрат, які має понести сторона конфлікту. Результат обрахунку — це сума всіх витрат, які виникають у зв'язку зі зверненням до суду, програшем або виграшем у суді, виконанням рішення та інших витрат, які обумовлені обслуговуванням вирішення спору, включаючи витрати на необхідних фахівців. Це визначає ціну вирішення конфліктної ситуації в судовому порядку та встановлює межі максимальних і мінімальних фінансових вимог для вирішення конфлікту і медіації, без судової рутини та психологічних втрат.

Додатково на етапі попередніх зустрічей юрист може розповісти про механіку судового процесу і його вплив на життя людини чи компанії. Будь-який конфлікт, коли вирішується через конкуренцію вимог, як у суді, тягне певні агресивні дії: створення негативного інформаційного фону в ЗМІ та серед учасників ринку, заборона на використання майна, що є об'єктом розбіжностей, гальмування проєктів та співпраці взагалі. Така інформація формує у клієнта цілісне сприйняття проблеми.

Якщо отримані результати щодо вартості та впливу не задовольняють учасників конфлікту, це мотивує їх побачити альтернативні варіанти вирішення проблеми і сформувані бачення результату в медіації, а юристу дає змогу відкрито працювати з очікуваннями свого клієнта у випадку обрання як судового варіанту, так і медіації.

Робота з інформацією

Робота з інформацією відбувається на всіх етапах медіації — від підготовки та до моменту складення угоди за результатами. Інформація потрібна всім учасникам процесу: медіатору — для розуміння спірної ситуації і ефективної співпраці зі сторонами у процесі, сторонам — для вирішення проблеми. Конфіденційність медіації дає можливість оперувати необхідними відомостями, що розкривають сутність проблеми, які ризиковано використовувати в судовому чи звичайному переговорному процесі. Юрист як фахівець, який усвідомлює ризики розголошення чутливої інформації, може допомогти у розробці стратегії обміну інформацією у медіації в обсязі, достатньому для вирішення спору, та головне, з огляду на готовність до спільного вирішення проблеми іншою стороною. Медіатор надає професійну підтримку юристу та клієнту для визначення доречності моменту використання тих чи інших даних.

Також медіатор у процесі реконструює контекст, в якому виник спір, для того, щоб привести сторони до «спільного знаменника» і надати реальну інформацію для вирішення проблеми. Юрист фахово обробляє інформацію та працює з документами, супроводжує надання необхідної інформації у переговорах.

Консультування у медіації

Юрист, котрий працює з клієнтом у медіації, відіграє важливу роль у вивченні фактів, дослідженні інтересів, визначенні об'єктивних критеріїв для перевірки справедливості рішень. Багато конфліктів виникають через різну обізнаність щодо ситуації, певних дій чи подій, а тому клієнт може потребувати консультування для подолання цих розбіжностей і отримання повного бачення проблеми.

Крім того, юрист у ході медіації допомагає клієнту визначитись з інтересами, які дають змогу згенерувати ідеї для їх реалізації. Приміром, у спорі щодо невиконання умов контракту постачальник погодився на відстрочку виплат в обмін на додаткові замовлення товару на погоджених сторонами цінових умовах. У такому випадку постачальник задовольнив потребу у стабільних замовленнях, а покупець — у безпечних фінансових умовах, що враховують сезонність його бізнесу. Юрист допомагає клієнту краще зрозуміти питання медіатора щодо визначення цих потреб та сформулювати їх.

Важливою частиною процесу медіації є перевірка прийнятих рішень на їх справедливість та виконуваність. Як правило, для такої перевірки використовуються релевантні норми закону, ділові звичаї та правила або інші критерії, які напрацюють сторони. Юристи є носіями знань у цій сфері, а тому на питання клієнта або медіатора надають цю інформацію.

Інтеграція домовленості у юридичні документи

Зазвичай процес медіації закінчується усною чи письмовою угодою. Але дуже часто домовленості у медіації можуть стимулювати необхідність укладення юридичних угод, внесення змін у документи, які існували до виникнення спору. Тоді юристи на запит клієнта надають послуги щодо їх укладення. Цей етап не є частиною процесу медіації, а належить до варіантів впровадження досягнутих домовленостей.

Якщо медіація використовувалась паралельно з судовим розглядом, юрист може допомогти з інтеграцією домовленостей у мирову угоду або з відмовою від позову чи його визнанням, якщо про це домовились сторони у ході медіації.

І на завершення. Успішна співпраця медіаторів та юридичних радників допоможе розширити перелік професійних інструментів, які використовуються ними для своїх клієнтів, та розпочати нову історію менш формалізованого вирішення спорів, де в першу чергу є важливим результат, його своєчасність та адаптованість під індивідуальний запит.

Copyright © 2010-2019 Юридична газета

Всеукраїнське щотижневє професійне юридичне видання

Ця копія для особистого некомерційного використання. Поширення і використання цього матеріалу регулюється нашим абонентським договором і законом про авторське право. Для неособистого користування або замовити кілька копій, будь ласка, зв'яжіться з видавництвом.

Реєстраційне свідоцтво КВ №11259-139ПР від 24.05.2006 р.

www.yur-gazeta.com